САҤА ОЛОХ

ЧУРАПЧЫ УЛУУҺУН ХАҺЫАТА

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 145 (8590). 2000 сыл АХСЫННЬЫ 20 КҮНЭ. СЭРЭДЭ. СЫАНАТА—1 СОЛК. 10 ХАРЧЫ

УЛУУС СИМВОЛИКАТЫН ТУҺУНАН

Улуус Мунньаҕын депутаттарын бу ахсынньы ыйга буолбут бастакы тэрээһин сессияларыгар улуус дьаһалтатын баһылыгын солбуйааччы И. И. Яковлев этии киллэриитинэн «Чурапчы улууһун символикатын туһунан» анал боппуруос көрүлүннэ.

Иван Иванович иһитиннэрбитинэн, маныаха комиссия тэриллэн үлэлиир. Ол быһыытынан, Улуус Мунньаҕын сессията онуоха комиссия састаабар бэйэтин үс депутатын киллэрдэ.

«СО» корр.

Майаҕа—илин эҥэрдэр быыстапка-дьаарбаҥкалара

XX-с үйэни түмүктүүр бүтэһик ыйга, ол эбэтэр ахсынньы 2 күнүгэр Майаҕа илин эҥэр улуустар сэлээнньэ-бастыҥы айааччыларын, уустарын, уран тарбахтаахтарын улахан быыстапка-дьаарбаҥкалара үлэлээтэ. Бу олус бэлиэ түгэн. Саҥа үһүс тыһыынча сылга үктэнээри олорон киһи барахсан тугу сырыһан, мындыр өйүн туругунан күрүү күдүк буолла.

Барыта 6 улуустан 74 кыттааччы бэйэлэрин үлэлэрин үс сиринэн хайдыһан туруордулар. Быыстапка-дьаарбаҥканы Тыа хаһаайыстыбатын уонна соҕуопка министерствота, Матырыйаалынай ресурсаларга, сэбэскэ, транспорка уонна эргиэҥҥэ, Аччыгый предпринимательствоҕа уонна үлэлээх буолууга министерстволар тэрийэн ыыттылар. Онон таһыма да онсун улахан. Үлэлэрэ 9 киһилээх комиссия 4 номинациянан сыаналаата.

Бэһиэ улуусутуттан 10 уран тарбахтаахтар, маастардар кыттыннылар. Ол курдук, кыс оҥоһуктар номинацияларыгар икки бастакы миэстэ аналыыттан биирин, улуустар бастыҥнарын кэннигэр хааллараны, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо, атах тэтэһин оҥоруунан идэтийэр чааһынай предприниматель Д. Д. Софронов мөккүөрэ суох ылла. Маастар-технолог анаҕылы моделынан бэйэтэ оҥорбут дьыл араас кэмнэргэ кэтэллэр эр киһи, дьахтар, оҕо атаҕын таҥаһа дэгиттэр көрүҥнэринэн кыттан, сэрдьыта да, үгүстэри сөхтөрдө. Кыайыылааххa Тыа хаһаайыстыбатын уонна соҕотуопка министерствотын анал Диплома, «Алаас» профилакторийга сынньанар путевка туттарылынна. Бу номинацияҕа иккис миэстэ хаһаайкатынан Одьулууттан кыттыбыт норуот маастара, кистэнньэн А. Н. Григорьева буолан үөрдэ-көттө. Анна Никедаевна сүрүннээн саха таҥастарынан кытынна, Дипломунан, сыаналаах бэлэҕинэн бэлиэтэннэ.

Саҥаны-бастыҥы айааччылар оҥоһуктарын номинацията улахан интэриэһи тарта. Манна кыттааччылар бэйэбит олохтоох усулуобуйабытыгар, күннээҕи тыа сирин олоҕор-дьаһаҕар туттаһатан мындыр өйдөрүнэн айан-таҥан оҥорбут араас суол техникалара, оборудованиелара туруорулунна. Бу көрүҥҥэ Майа сэлиэнньэтин олохтооҕо В. С. Васильев биһаар уотун ууллары туга аналлаах 5 суол оборудованиены айбытын үлэлэтэн көрдөрөн бастакы миэстэни ылла. Иккиһи Уус-Алдантан В. Р. Гоголев таҥан оҥорбут пилорамытынан кыттан тигистэ. Бу сүрдээх табыгастаах оҥоһук. Пилорама анал электрическэй усклаа-нуоскэ наадыйбат, ханна баҕарар көһөрө сылдьар УАЗ автомашина буомуттан эриттэрэр сыка оҥоһуллубут. Үһүс бириистээх миэстэ эмиэ Уус-Алдантан сылдьар Н. Д. Пестрикова аанна. Радионализатор от охсорун, мунньарын, ардах кэлэрин 2-3 күн иннинэ билэр барометры оҥорбута элбэх киһини астынарда.

Сувенирдары оҥоруу номинациятыгар чурапчылар тиксибэтибит эрээри, киин сэлиэнньэ олохтооҕо Н. А. Васильев киэргэл оҥоһуктара, Болтоҥоттон В. В. Игнатьев хомустара, норуот маастара, СР Художниктарын сойуутун чилиэнэ К. К. Колесов тайах муоһугар Байанай кырдьаҕас тула араас тыа кыылларын уруһуйдаан, кыһан оҥорбута көрөөччүлэр киэн сөҕүүлэрин ылла. Сорох оҥоһуктар атыыга хамаҕатык барбыттарын ааһан, сакаас эмиэ киирдэ, суоха дуогабардар оҥоһулуннулар.

Үгүс интэриэһи тардыбыт номинация—мастан, тимиртэн уһаныы. Маныаха көрүү түмүгүнэн Амма улууһуттан өлөрөр дьиэ тас көрүҥүн түһэрэргэ аналлаах оҥоһуктарынан кыттыбыт Д. Г. Давыдов тэгиээҕин буолбата. Иккис миэстэни улууска киэнник биллэр эрэр мас ууһа, чааһынай предприниматель М. В. Федоров дьиэ тэриллэринэн кыттан ылла, предприниматель бу оҥоһуктара анал Диплому уонна дисковай электрическэй эрбиинэн бэлиэтэннэ. Үһүс миэстэҕэ Мэҥэ-Хаҥалас Нуораҕанатыттан сылдьар мас ууһа Н. Н. Петров тигистэ.

Бу улахан быыстапка-дьаарбаҥка түмүгүнэн кыайыылаахтар уонна бииргиллэн бастыҥ үлэлээх маастардар 2001 сыл кулун тутар ыйга Дьокуускай куоракка ыытыллыахтаах республикатааҕы быыстапка-дьаарбаҥкаҕа ыҥырылынныылар. Онно кыайыыттарга супер-бириистэр туттарыллыахтара. Дьэ, итинник норуот маастардарын итиэннэ араас оҥоһуктарынан идэтийээччилэр, предпринимателлар дьиэ күннэтэ туттар табаардарын оҥоруута үлэлэрэ кэлиэ айгэҕэ тахсан эрэрэ үөрдэр.

Түгэнинэн туһанан, Майаҕа буолбут быыстапка-дьаарбаҥкаҕа улуустан кыттыбыт бары норуот талааннаахтарын бу дьаһалы быһаччы тэрийэн ыыппыт улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын уонна норуот маастардарын түмэр «Ай» народнай студия аттарыттан улахан түһүлгэҕэ эппиэтинэстээхтик уонна үрдүк таһаарыылаахтык кыттыбыттарынан эҕэрдэлиибит итиэннэ кэлэр иһэр икки үйэ алтыһар Саҥа Дьылынан эҕэрдэлиибит, доҕу-соргуну баҕарабыт.

М. МАКАРОВА,
улуустааҕы тыа хаһаайыстыбатын управлениетын дьиэ кэргэн экономикатыгар специалиһа.

Саха литературатын үбүлүөйүгэр анаан

Биһиги оскуолабытыгар саха суруттуун уус-уран литературата төрүттэммитэ 160 сылыгар аналлаах тематическай биэчэр буолла. Литература сайдан кэлбит түһүмэхтэринэн кэс кылаас ахсын үлэлэстэн айымньыларгтан быһа тардан оруолларынан оонньоон көрдөрдүлэр, литературнай композиция туруордулар. Ол курдук, сэттис кылаас үөрэнээччилэрэ Суорун Омоллоон «Хараҥаҕа тыкпыт сырдык» диэн пьесатын чаҕылхайдык оонньоон 1-кы. А. И. Софронов драматыттан быһа тардан көрдөрбүт онус кылаас коллектива 2-с, «Саха литературата Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии сылларыгар» диэн композицияны туруорбут XI кылаастар 3-с миэстэлэр буоллулар. Бииргиллэн оруолларга Вася Сивцев, Сеня Тарабукин (иккиэн сэттистэр), Витя Сивцев (X кыл.) ситиһиилээхтик оонньоонор итиэннэ литературнай композицияны чаҕылхайдык туруорбут Света Ноговицына (XI кыл.) анал бириистэринэн, грамотанан наҕараадаланнылар.

Оҕолор төрөөбүт литератураларын төһө билэллэрин, кэрэхсииллэрин «История эргиирэ» викторина көрдөрдө. Кыайыылаахтарынан Уля Попова (X кыл.), Рая Неустроева (IX кыл.) уонна Настя Попова (VIII кыл.) буоллулар.

Дьоро киэһэни оскуола учууталларын концерда киэргэттэ.

Алина ГРИГОРЬЕВА,
Мугудай оскуолатын VIII кылааһын үөрэнээччитэ.

ХАЙА НААДАЛААХХА МӨЛТӨӨН БИЭРЭБИТ

«Биһиги—чөл олох иһиэ» диэн девизтээх тэгиэнчэбдик олох технологияларын олоххо киллэриигэ туһуламмыт быыстапка-дьаарбаҥка ахсынньы 8—10 күннэригэр Дьокуускайга СР Правительствотын чөл олоҕу бөҕөргөтүүгэ уонна олоххо киллэриигэ ведомстволар икки ардыларынааҕы комиссиятын тэрийиитинэн буолан ааста. Комиссия председателэ—«Якутскэнерго» АК генеральнай директора К. К. Ильковскай, тэрийээччилэр—СР Физическэй культураҕа, спорка уонна туризмҥа комитета, СР Норуоттарын генофондатын харыстааһыҥҥа департамена, Доруобуйа харыстабылын, Кыра предпринимательство уонна үлэлээх буолуу, Ыччат, Культура министерстволара.

Быыстапка «Физическэй культура, спорт уонна туризм», «Доруобай аһылык», «Духовность, сиэр-майгы уонна культура», «Нэһилиэнньэ ортотугар наркоманияны утары үлэ технологиялара» итиэннэ «Чэбдигирдэр ыһыалар уонна технологиялар» диэн 6 салааларга арааран Спорт дыбарыаһын үс этээһигэр толору туруорулунна.

Манна республикабыт бары улуустарыттан чөл олоҕу бөҕөргөтүүгэ, сиэри-майгыны, культураны үрдэтиигэ үлэлиһэр, иннинэ куонгэ сылдьар 130-тан тахса тэрилтэлэр түмсэн үлэлэрин көрдөрдүлэр, опыт атастастылар, элбэх саҥа идеялары биллилэр-көрдүлэр, бастыҥнардыын сибээс олохтоотулар.

Дьаарбаҥка-быыстапкаҕа сылдьыбыттар үгүс сүбэлэри ыллылар, элбэх туһалааҕы эбиннилэр. Быыстапкаҕа кыттыбыт хас биирдии тэрилтэ ас атыылааччыта ас астыыр рецептэри, оскуолалар, уһуйааннар, культура эйгэлэрэ араас методическэй брошюралары, кинигэлэри, программалары, эмтээх оттортон оҥоһуллар эмп рецептэрин уо. д. а. аҕалан атыы-тутуу киэҥ түһүлгэтин тэрийдилэр, нууччa, саха аһын, устаҕын атэлгэтин, косметика араас тардан кабинеттар, эмп-томп туһунан этэ да барыллыбат.

Айылҕа харыстабылын, Үөрэх, Доруобуйа, Культура министерстволарын аппараттара көһөн кэлэн быыстапкаҕа кыттынннылар. Хас биирдии тэрилтэ телевизордарын, компьютердарын көһөрөн аҕалан үлэлэрин-хамнастарын көрдөрөн рекламалаатылар, радиоҕа, телевидениеҕа, бэчээккэ, интернеккэ ким төһө саталлааҕынан сырдатыннылар. Киһи сөҕөр тэрээһиннэ манна көһүннэ.

Биһиги биир дойдулаахтарбытыттан үгүс киһи сырытта. Мин бэрт ыксалынан икки күн иһинэн тэринэн «Знание» обществоҕа ыыппыт «төтүгүк оскуолларым» фото-стендэлэринэн, хаһыакка таһаартарбыт ыстатыйаларбынан, «Оскуол» анал теле-биэрии кассеталарынан кыттан үлэбин көрдөрдүм. Улуусутуттан «Саҕах» реабилитационнай киин, Мугудайтан «Кыттайбаат» баһынай хаһаайыстыбата, Хатылыттан «Ыллык» түмсүү, ЧФИСИ үлэлэрэ баалар.

Быыстапка иккис күнүгэр кыттыылаахтар үлэлэрин-хамнастарын рекламалаан, саҥаларын-иэтэрин, быһыытар ылбыт-туойан барбыттарыгар биһиги эмиэ кэпсиэхпитин-иһитиннэриэхпитин наада курдук буолла. Аны саҥарар-иэтэр киһибит суох буолан биэрдэ. Бэйэбитин сырдатыахпытын баҕарбыппыт да иһин, тэринэн киирбибит сэмэйэ бэрт эбит. «Саҕахтарбыт» культуралара эрэ бааллар, оскуола, уһуйаан, бүтүн нэһилиэгинэн төҕө аныан кииристэрэ кыаллыбатах. Атын куорахтааҕыччылар оргколоруттар туох да урата кэтүүтэ суох олордулар. Хатылылар били аатырар уһуйааннара, оскуолалара, дьиэ кэргэнэрин киин эмиэ мэлигир. Куорахтаахтыыны тулуйан көрбөт үгэспинэн, Чурапчым хааһын киллэрии мин эбиэккэ дьэри сахалыы кэпсээтим, чабырҕахтаатым. Эбиэттэн киһи эмиэ тулуйбатым, ойон тахсан аны нууччалыы кэпсээтим. «Хата, «Знание» общество диэн тэрилтэ баар эбит дуу?» дэтэн дьон боҕоҥу соһуттум. «Вся республика» хаһыакка, радиоҕа интервью биэрдим, интернеккэ сэтиинньи ыйдааҕы үлэм отчуотун туһэрдим. Чурапчыбын ааттатаары арвастаан маһуогурдум, стендэлэрбин көрөөрү кэлбит дьоҥҥо үлэбитин сырдатааары кэпсээн-иһээн иһэбит.

Күрэхтэһии түмүгэр 6 салаанан наҕараадалары туттарыы буолла. «Нэһилиэнньэ наркоманияны утары үлэ технологиялара» диэн салааҕа «Саҕах» социальнай-реабилитационнай киин үрүҥ көмүс медалынан бэлиэтэннэ, ону да ол сыллаах үлэлэрин күүтэ учуоттанан тигистилэр быһыылаах. «Ыллык», «Знание» обществолар быыстапкаҕа кыттыбыппыт туһунан сертификат ылбыт, Сылаҥ, Мындаҕаайы уо. д. а. нэһилиэктэр оскуолалара, уһуйааннара, улахан спортивнай саалалара тупппут нэһилиэктэр, дьиэ кэргэттэр чөл олоҕу бөҕөргөтүүгэ үлэлээн-үлэлээн баран бэйэни көрдөрөр, күрэс былдьаһар түһүлгэҕэ суох буолан биэрбиттэрэ олус хомолтолоох. Тыа хаһаайыстыбатыттан ураты түһүлгэлэргэ хайаа оҥоһуннах суолта биэрэн кыттарбыт буолла?...

Духовность, сиэр-майгы уонна культура диэн айдбуллар атыттарга чахчы да үрдүк таһымҥа туралларын бу быыстапка ырааc муускa ууран көрдөрдө.

Мария ГЕРАСИМОВА,
«Знание» общество улуустааҕы тэрилтэтин сэбиэдиссэйэ.

ИНСТИТУППУТ ЛИЦЕНЗИЯ ЫЛЫЫТЫН ДЬОРО КҮНЭ

Ахсынньы ый 16 күнүгэр Чурапчытааҕы физическэй культура уонна спорт института Российскай Федерация Үөрэҕин министерствотын лицензиятын ылыытыгар аналлаах дьоро күн буолан ааста. Бүтүн Россия үрдүнэн тыа сиригэр баар бастакынан аһыллыбыт үрдүк үөрэх кыһата билиннэн ылбыт үрдүк үөрүүтүн үллэстэ үгүс ыалдьыт кэллэ. Ол курдук, СР Президенэ М. Е. Николаев, М. К. Аммосов аатынан Саха государственнай университетын ректора А. Н. Алексеев салайааччылаах уон кылгаһах профессордар-преподавателлар бөлөхтөрө, Красноярскайдааҕы физкультурнай институт ректора А. И. Завьялов, СР Үөрэҕин министерствотын эппиэттээх үлэһиттэрэ, үөрэнэ сылдьар студеннар төрөөбүт улуустарын баһылыктара уо.д.а.

Күн бастакы аҥарыгар ыалдьыттарбыт Д. П. Коркин аатынан ЧРОСШО уонна институт болоҕорун билистилэр, Д. П. Коркин музей-дьиэтин көрдүлэр. Итинник институт библиотекатын комплексын маҥнайгы сүһүөҕэ аһыллыытыгар сиэрин-туомун оҥоруола төрүт культураны үөрэтэр «Арчы» комплексын сэбиэдиссэйэ М. Г. Колесова уо Хотун Дьахтар уон үйэ эттүгэр аата турбута уох, хаһаас эттүгэр алто кытайын ньымэ ааралдьыттынан хаарап паһыс этан аал уотун айах туттэ, саҥа библиотеки дьиэтэ билэгэ-сырдыкка үгүйэ турар, оннугуна тэриниэн тээору сөбиллэммит храм буоларыгар баҕарда.

Күнүстэн киэһэ попечительскай сөбиэт суба мунньаҕа буолла, ол кэнниттэн Лоп куруух түгэ тэнэ ЧФКСИ РФ Үөрэҕин министерствотын лицензиятын ылыытыгар аналлаах үөрүүлээх мунньах ыытылланна. Директор Т. А. Гоголева чопчулуубут туор куолаһынан дьоро кэһэ ыалдьыттарын СР Президенэ М. Е. Николаевы, ЧФКСИ ректорын М. Д. Гуляевы, улуус баһылыгын А. А. Шадрины, СГУ ректорын А. Н. Алексеевы, СР Үөрэҕин министерствотын эппиэттээх үлэһитин Н. С. Сивцеваны уонна Красноярскайдааҕы физкультурнай институт ректорын А. И. Завьяловы ыҥыран бастыҥ сөбиэккэ олордуталлыр. Ол кэнниттэн саалаҕа институт былааҕын киллэрдилэр. РФ үтүөлээх учуутала, «Бочуот Знагын» орден кавалера Л. Т. Егорова, РФ үтүөлээх тренерэ Н. Н. Кычкина, тулуу спортсменнар Д. Яковлев, Л. Лебедева, В. Лонгинов, А. Попов быһаарыс кыырыччытэрдээх кэнгээн фактиркэ ыҥыырдаах үөһэ таһаараллар. Оранйдээх музыка ыҥырыыларгар уонна дохсун ытыс тыаһыгар добуйуоллатан ортотугар институт эмблемата олугулаах, кэнэҕ аттыгар от күөх хойуулаах туус маҥан былаах көһүн үрдүгэр күөрэччи эттэрдилэр.

Ректор М. Д. Гуляев саҥа үйэни көрсө оһиллыбыт бу институт улуус дьоннугар-саргатыгар саҥа сэбэктарга араллары, саҥа арталарга-уескатарга этэ, оннуоҕа аҕыйах эрэ үйэ чулуу деонгор уонна кырдьаҕастарын санатта. Республика Президенин Үөрэх министерствотын уонна барыта бэйэтин туһунан өйдөбүллэрэ ... институт аһыллыытыгар, бииэтэ тутуулуутугар күүс-көмө, оҥорбута, республика салалтатыгар, СГУ ректордарыгар, Үөрэх министерствотыгар уо.д.а. дириҥ махтал тылларын этэ. Кыйх институт Бочуотун кинигэтигэр бастакы суруйары Президент М. Е. Николаев кинини Д. П. Коркин аатынан ЧРОСШО Бочуотун кинигэтигэр бу өрүтүн көрүстүүнэн. Ол кэнниттэн хоһоонньуттар Д. А. Борисов хараҥаччыларын тустарынан үөрүүлээх ... тылларын этэ, суһулуур дьиэтин барытын тутулларыгар этэ. СР Президенэ М. Е. Николаев кини үйэ оттуҥуругар тыа сиригэр институт аһыллыыта улахан суолталааҕын, дириҥ иҥэ көннөоруу тэриннэ бэйэтэ. «Биһиги республикабытыгар государственностаах буолан эрэр кэмнэригэр оннук бэйэлээх суолтаннан эрэр кэмнэригэр туох буолан, үгэстэрбитин олох салгыы туруулары бэлэмэ бу бүгүҥҥү дьоро күннээх мустубут буолар. Өссө үйэ саҥалаахтарга саха оҕото дьиэкэ сурууҥан литература, культура тирүттэрбит А. Е. Кулаковскай—Өксөкүлээх Өлөксөй хорсуну сүрүн сорук пропагандалааһын иннигэр бэйэтэ аа олох көрөр, чох олох туруктаах Чурапчыга тэриймитэ. Спордьоһун, чол олохтоох, үөрэхтээх кыһа производствоны оҥоруохтаах»,—диэтэ. Чурапчы бэйэ историтыгар улуус буоларын тумус таһаарыы сир сүүрэп барыта маннан сыһыаннаах туруоруолоон бэлэммэтэ. Манна өртө оһор үөрэхтээх кадрлары бэлэмнииһэ сорунан ЧПУ тэриллибитэ, оннук үөрэх-иэт суһууба үтүүтэ саха интеллигенцитын чулуу сүдүүлэрэ, арыый арийтиилэр бастатыннаахтарын буолбуттара, эрдэс оробуйиллибарастабилэпэнэртэн буолбуттара, аралаһа улахан сыһыаннаахтар. Олорунан тэрийэн таһаарылахтаах интернат-оскуола аһыллыыта 50-с сылларга спортивнай интернат-оскуола аһыллыбыта, спорттаах туһулааһырын саха оҕотун спорка, спортивнай туһулланыыларга ... Итэ барыта институт баар буолуутугар тирээбитэ. Итэ барыта институт баар буолуутугар тирэнэр. Онон бу үрдүк үөрэх кыһата тубустуу уурбутун, киһини бу урдук үөрэх кыһата түбэлүйүү уурбутун. Президент дуннуруо эрэ кыннатыгар ... СР үтүөлээх тренер М. Н. Бырдыанырова СР үтүөлээх Гоша тренер М. Н. Бырдыаныровоҕа СР үтүөлээх тренерин дастабырыанатын эригын туттарда.

Улуус дьаһалтатын баһылыга А. А. Шадрин институт улуус дьонугар-саргатыгар улахан экономическай, институт, сайдыытын улаханнарга, кэ суктарын, институт сайдыытын улаханнара, сир үөрэтэ тэрилиннээ үөрэнээччилэр атын кини сир үөрэнэ тэриллиннэ, үөрэнээччилэр студенныгар суох сайылэргэр үөрэнэр студенныгар итакыһа суох сайыллаах буолуохтарыгар бииһин сөптөөх кыраһыгар улахан экономическай тэрилэ. СГУ ректора А. Н. Алексеев, медицинскэй наука доктора, профессор К. Г. Башарин, Үөрэх министерствотыттан Н. С. Сивцева, Красноярскайдааҕы физкультурнай институт ректора А. И. Завьялов, Москваттан кэлбит Д. А. Борисов, СР физкультураҕа, спордка уонна туризмҥа комитетын эппиэттээх В. А. Соколов, «Тойтток» бааһынай хаһаайыстыбатын салайааччыта Н. Г. Макаров дьиэтиннээ Мэҥэ-Хаҥалас улууһун баһылыга Р. М. Артемьев уо.д.а. тыл этэн алҕыстарын аныыллар. Дьоро-күннэ биир бэлэх туттаннан спортивнай сөбиэт комитетын биэрдэ киттэ биһиэ сибиэскэ тихоны буолла. «Итиэнэ эттүгэр манны сибиэт баһылаан. Хайдах бардарар кини үрдүк үөрэх тэрилтэлэрин профессордарын лекцияларын истэнинэн, оччотугар биһиги студенныарбыт тыа сиригэр үөрэнэн бардахтарына тутуу суннастан суох оҥорон»,—диэтэ М. Д. Гуляев.

Үөрүүлээх мунньахха интернат-оскуола, институт ус-уран самодеятельностарын уонна Дьокуускайдааҕы кууруттан «Туймаада» эстрадный бэлэх ус-уран концердарын көрдөрдүлэр.

«СО» корр.

БЫРААБЫ ХАРЫСТЫЫР ОРГАННАР СЭБИЭТТЭРИН СУБ̣Э МУННЬАҔЫТТАН

Бу ый саҥатыгар улуустааҕы бырааббы харыстыыр органнар координационнай сэбиэттэрин суба мунньаҕа буолан ааста.

Бырааббы оҥоруунуу тута быһаарар, аралып уонна оҥу сарпатар, туоратар улалар торүмнүүр сыаллаах бу суба мунньахха улуус дьаһалтатын баһылыгын бастакы солбуйааччы П. Н. Машкин, Чурапчы газэттэрэ управлениетын начальнига М. Н. Сорогина, дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыбатын управлениетын начальнига В. Н. Новгородов, «Сахателеком» ГП Чурапчытааҕы филиалын начальнигын солбуйааччы Н. Д. Дыдков, уоттан быһаныр этэрэк начальнига А. Н. Иванов, кини баһылыга кылаабытар ирэһын солбуйааччы С. С. Сибирянова, ыксаллаах быһыы-майгы комитет председателин солбуйааччы С. С. Андреев, энергонадзор инспектора О. Г. Степанов уо.д.а. тэрилтэлэр салайааччылара, бэрэстэбиитэллэрэ сырыттылар.

Мунньахха улуус прокурора Ф. М. Борисов уонна УДьО начальнига К. К. Неустроев салалан ыыттылар. Манна уус боппуруос көрүллүннэ.

РФ Правительствотын 1999 сыл балаҕан ыйын 15 күнүнээҕи 1040 №-дээх уураахар олоҕурэн терроризмы утары дьаһаллары ылыы туһунан бастакы боппуруоска Ф. М. Борисов сааамы-сабы докуойуна, суох тутуу, алдьатыылар, сыыһа хараһыы, сымыйа суһал сигналлар, далбар тиэтэрэннилэр, боһноордор барылара террорызмҥа киирсэллэрин этэ. Улуустутугар сэргэтэйдээх ыытыллыбыт «Вихрь-антитеррор» операция түмүгүнэн ааһыллаамтын ортотугар сааҕабы оскуоннаҕа суох тутуу, хараһыы үгүс абыт. Сотолбэ уонна ахсынньы ыйдарга кинилэр сымыйа суһал сигналлар уоттан быһыныр этэрэкэ уонно ус дьыалата отделын дьуһуурунай чааһыгар киирбиттэр. Терроризмы утары бырааббы харыстыыр органнар эрэ буолбакка, хаһаайыннар бүттүүн, хас биирдии тэрилтэ салайааччылара, үлэһиттэрэ эппиэтинэстээхтэрин сыһыаннаһан, хоруйдарга сөбиэстэһэн үлэлиилэрэ РФ терроризм туһунан сокуонун ирдэбилин биллэттээтэ.

Сахалыы улууска олох-дьаһах объектарыгар ыксаллаах быһыы-майгы тахсыытын саратар үлэлэрин ытыы туһунан УДьО начальнига К. К. Неустроев кэлтэннэтэн опордо. Кини олох-дьаһах объектарыгар электроэнергияны араарыы буолуутун бобуллахыт, аралары туругар тахсар араас технический кыһыллары, тоҕо тобаллары, киһилиэхэ олоҕор кутталлаах суоһаабыттар тустааах тэрилтэлэр салайааччылара (дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба управлениета, РЭС, ДЭС уо.д.а.) эппиэттээхтэрин сыталларын санатта. Бу боппуруоска ыксаллаах быһыы-майгы комитетын председателин солбуйааччы С. С. Андреев: «Электроэнергия тулуйуо ыарахатыгар, Дьокуускайтан Энергосбыттан тахсан ЖКХ объектарын, АТС-ы кытта араара сылдьыаҕыттара. Бикипингэ туруорбах ДЭС-эн олох кыра, 200-чэкэ тоннаҕа эрэ оттук сыыппаҕа халлаан. Бу барыта куттала улакалар. РЭЦ предприятиялара тонтон турахтар, ол туһугар оттук таһыыта, таһар техниканы улахаабыт. Бу боппуруостар быһаарыллыах тустаахтар»,—диэтэ.

Дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба управлениетын начальнига В. Н. Новгородов оттук таһыытын-саҕыллыытын каһаахылара кэрээлээрүн, каһыыннай дьону хаһаайыстыбаннаҕы улахата сылдьалларын туһунан этэ.

Бүтэһиккэ суһал көмө сулууспата уонна бырааббы харыстыыр органнар суһал көмөлөр биирээтигэр тэриллиитэ харидартыга үлэлэһиилэрин туһунан боппуруос көрүллүннэ. Күнүнэ 6-тан 10-ҥа диэри арыйы көрүнэ турукталлар ноҕоннуоба общественнай иннэстэлэр сылдьыахтарын отдельын дьуһуурунай чааһыгар аһаалларга, туттарга баастарын, тренсполлоххо буолаахтарга. Сируоҕа эрэ бэйэтин дьыалаларын медицинскай көмө, бүгүннүүн тутуу хойукан да оройуоннары ирдиэнэ.

Суба мунньахха көрүллүбүт боппуруостарга тустаах быһаарыылар ылылыннылар. Олор истэринэн, быыс тыыннаах сигналлары саратар, буруйдаахтары тута тутарга, уоппайар «Сахателеком» ГП Чурапчытааҕы филиалын начальнигын солбуйааччы Н. Д. Дыдков уһа боруо өрөөбүт сыалларын сууруй сокуоннарын—«Сибиэс туһунан» Сокуону быһаарыылары торудаҕастан.

Ньыбаҕыран, улууска ыксаллаах быһыы-майгы тахсыытын сэрэтэр сыалтан С. С. Андреевка оттук энергетическай комплекс объектарын турукторын туһунан толору информацияны, уоттан быһаныр этэрэк начальнигар А. Н. Ивановка объектары бэрэбиэркэлээһин трофобыт таксарыһарыгар этиллитэ.

Үөһүгэр, кини билиилэ субу кэмтэ уонна ИДьО дьуһуурунай чааһын үлэһиттэрин суба мунньахтарын мыттарга биһаарыллыына.

С. БОРИСОВА.

СӨҔҮРҮЙБЭТ АЫЫМЫ САХПЫТТАРА

Бу ыйга улуус дьоно-сарҕата Саха сирин комсомолун биир бастакы сорогото—Чурапчы комсомольскай ячейката тэриллибитэ 80 сылын тугунан билсистэхтэрэ.

1920 сыл ахсынньы ыйга ортотугар быйылгыта суолугар таххан, Одьулуунна төрөөбүт комсомолец Иосиф Трофимов Чурапчы пайпыттан оскуолатыгар тыа улуустарытан бастакынан комсомольскай ячейканы тэрийбитэ. Ячейка 18 членнэрбэттэн 14-тэрэ оскуола үөрэнээччилэрэ этилэр. Кинилэр истэригэр Иван Ковонов, Иван Метрофанов, Никифор Миронов, Спиридон Сибирин, Иван, Василий Чемпиоратар, Байбал Яковлев, Н. Дьячковскай, Дмитрий Дьячковскай, Н. Ортонов, Д. Аржаков бааллара. П. Д. Кривошапкин (Субуруускай) этин пол-гарнитерын ячейка секретарынан Н. В. Дьячковскай, председателинэн П. Р. Миронов талыллыбыттара. 1921 сыл саҥатыгар комсомолецтар ахсааннара 30-ча буолбута.

Саҥа сүһүөҕэ буолан эрэр Советскай былааһы сулаларга суудалааччылар арыйаҕа сырыттара. Кинилэр комсомолецтар коммунистар эрэ дьоннор, ол кэннэннэр комсомольцтар бастакынан турууһуттара.

1921 сыллааххха Н. Д. Субуруускай тэрийбит кыһыл дружинатыгар 55 киһи, ол иһигэр 35 хорсун комсомолецтар уонна ыччаттар кыттан эттиһэн кинилэр Совет былааһын көмүскэспиттэрэ. Кинилэр ааттаахтарын соросторо дьыалалара аны кинилэр олоҕуларыгар оллук уурбуттара.

Комсомольскай ячейкалар 20-30-с сылларга Болтоҥо, Хатылыга, Бахсыыга, Одьулуунга, Сылаҥҥа, Телейгэ, Хайахсыт, Соловьевка, Чакыр уо.д.а. нэһилиэктэргэ тэриллэн барбыттара.

Бастакы комсомолецтар 1921 сыл олунньутугар 5 улуус, нуус устар ыйга уон улуус партията суох бэрэстэбиитэллэрин конференцияларыгар, ардын нэһилиэк конференциятын олохтоох улуустартан дьаһалтатыгар, Советтар бывшардалар ииннэлэр хаһааныгар, ас-үөл, сорут үөрэҕиринэн, ыраастыбиа харыстабыллыҥ, сир тустарынан боппуруостары дьүүллэһиигэ активнайдыы кыттыбыттара уонна уураахтары толорбутунан, толоттотарбутунан барбыттара.

Конференция катыыттан В. И. Ленин телеграмма ыыттылар, кинилэр Чурапчы «Правительство» биттиллибиттэри бэсиэлээһин, тойоттор хаһаайыстыбаттан бэсиэлээһин эрэ саха уоһат массата уһуктуута

(Бүтүүтэ 3 стр. көр).

Директор общественнай аттестацията

...Урдукка көтөн тыыныахха
Үрүн күн тус нааданый?
Күннээх сир көтүү ороото
Көтөрүн бадьым сыыһа дуо?!

(Е. Тимофеев).

Улууска вибдииттэр аан дойдутааҕы демократия түмүктүүр куруук. олус түсэн буолан баста, саттаар доҕордо үөрэтэр-иитэр кинн директора. Рф Буваһыар аттестациялаабыт аныыкээри улахан ту-ПЕРЕВАЛОВА бу дуо-һуван отчуотун общественность кинилэр хуруйда.

—Оскуола директордарын маннык общественнай аттестациялара биһиги улууска саҥа киирэн, түгэн. Бастакынан маннык аттестацияны Дириҥ агро-оскуола-фирмата А. П. Перевалова тус бэйэтин инициатива-тынан талаҥ. Кинилэр өссө иккис түһүмэхтээх, оннооҕор уруоктары үөрэтиигэ. Интэриэс тус үлэ ыытыллыыта дьыл кэрдии холобурдар эмиэ бэйэтин улахан... үөһэ директор быһыытынан отчуоттуур баран. Дьэ бадах кинилэриттэн эрэ Антонина Павлова бүгүҥҥү директор быһыытынан үөрэҕирии аттестационнай комиссия иннигэр тахсарга быһаарыныы. Директордар аттестацията биэс сыл бириэмэ бараллар—диир улуустааҕы үөрэх управлениетын ситэр үлэҕэ отделын начальнига Н. Г. Винокурова.

А. П. Перевалова. дьэ. итинник кыһн. Саҥалыы ыҥырыыга, үөрүүнүүттээҕи аттестационнай комиссия састааба киирэн бэйэ тус бэйэтин өссө инникитигэр ыйыыга. Кырдьыга, кэлин кыһн сайабылыаннга. Иккис отчуоттаан бу директор улахан урук эргиэмэстэбэнэҕин үөһэнэ. интэриэстээҕин этэр. Кини бу бүгүҥҥү аттестациятыгар саллаан улаатар уһуутталара, төрөппүттэр кыттыбыттара. Кинилэр директор улахан отчуотун эмиэ бэйэлэрин үлэлэрин түмүгүн курдук тустарынан, долгуйа иһиттилэр. биир оннук интэриэстээхтик дьүүллэстилэр. Отчуокка улуустааҕы дьаһалтатын политикатын уонна социальнай көмүскэл управлениетын начальнига С. И. Никитина, иитээччилэр общественностун председателэ В. П. Никитин, үөрэх управлениетыттан Н. Г. Винокурованы сэргэ специалистар Г. Н. Бандарина, А. Н. Бочкарёва кыттаннар бэйэлэрин сыанабыллары биэрдилэр.

Бу курдук бары интэриэстээх тэриллибит, дьону тумсан маннык общественнай аттестация буолбатаҕа дьону дьонно үөрэтии-иитии кинилэр улахан бараҕа олус эрэллээхтик директор А. П. Перевалова үлэбин тиһиттэ талбыттар. Директор бу форманы ордук сөбүлүүр бэлэмнэнэн тарта.

Бастатан, көһөрүллэр оҕолору үөрэтэр-иитэр кинн улахан элбэх наглядность, буклеттар, стендэлэр, эрэлэр оскуоламтаны, төрөппүттэр дисплейдэрэ уонна б-бэлэрэ тэрийбит фильмотекаларыттан эмиэ дьикка эргэҕэ үтүбүт фрагменнара көрдөрүүлэр тураллар. Инньэ бу кини түһүгэн эрэ оскуола элик кини даҕаны сурук эбэйбуу ылар. Баһата, директор отчуотугар педколлектив бүттүүнэ ыытыыбыттар тахсар. Аһаҕас бу даҕаны директор сааһа, тэрийэр коллективы түмэр дьоҕура көрдөрөр. Бу ыытыллыбыт улахан үлэ директор аттестациянай отчуотун ситэрэ-хоторон биэрдэ.

Иннибинэн, отчуот муннук бэрээдэгин ыытыллыыта. Наҕыл бэстэрүгэн, кинини бэйэ улахан таһаатан бүттүүн общественность, улуус дьаһалтатын, үөрэх управлениетын бэрэсиэлэрүн тардар проблемалар эмиэ таарыйыллыбыттар. Холобур, үөрэтэр-иитэр гына улууска өссө 1985 сылтан үлэлиир. Бу кэмҥэ зумуску уопсай үөрэхтээһин оскуолаларыттан ордук чинэхэ атын спецификалаах киинэ 250 оҕоҕо олоччу-бэйэлэрин эргэлэрин буолталарыгар күүс-көмө туохаан кэлбит, отчуоттан 80-ча оҕо уопсай үөрэхтээһин оскуолаларыгар тиийбит, 5 үөрэнээччи үрдүк үөрэххэ киирэн ситиһиилээхтик үөрэнэ сылдьаллар. Кинилэр дьоллоохтор. Бу бэйэлэрин бүгүҥҥү айымньыттан бу сарсын, кэлин өссө үгүс ыччаттар эргэ ыралара диэн маннык кэпсээһин этэ. Баҕар, букатын да улууска ханнан хаалыа этилэр,—диэн маннык дьиэ эргэтиттэн эбит төрөппүттэр этиилэрин үгүстэр үлэстилэр. Ол да иннин улууска үөрэх управлениета кинилэр улахан бу оскуолалары сэргэ бэйэ тугу уонна ыллыбыт көмүскэлин иһирэ күлэрэ.

Кини республикаҕа сорох бастакынан ыйыллар үлэлэр. Араҥ Дьокуускайга биир киинэ хайысханан оскуола үлэлии биллэр. Бу кинини тэрийбит, түрүөргүбүт кыһанан А. П. Перевалова буолар итини кэрэхсэн, бэйэ баар буолуохтаах директорын үлэлиир, сэлэтэ республикаҕа, Россия таһымыгар кытта үөрэтиллэр. Дьэ, маннык оскуола буолбут кини проблемата туруй? Аан дьыалата суох буолар. Ыллыы Айбал улахан эргэлэр. Оҕо дьиэтэ баар атын да сирдэргэ оҕолор бас бэлэр кинилэрэ дьыбарыстарыгар сөптөөх быһаарыыгар баллар. Бу түһүмэҕи отчуокка тыйыныы, тыл этиилэргэ даҕаны үгүстэр эттилэр, туруорустулар. Библиотека бу иһэ библиотекатыгар тиийэн туох баар дьаһаллары ыыттылар. Кинилэри чуулбар. бэйэтэ олус бибилиотека сэбиэдиссэйэ М. Н. Дьячковская ааттаах эмиэ улахан этиилэрэ.

Ол эбэтэр директор бэйэтэ улахан чинэхэ дьарыктанар. Уонна ааҕар бааһынаҕа кыттаҕа. Бу ааһарын бу бэлэммит олохтоох онон кинилэр бу бэйэ кэмпа 4 тыһ. солк. биэрэн буолбут бу кинилэрэ кинигэ 4 тыһ. солк. биэрэн буолбут бүттүн уруулухтаах наһааҕы. Бу бэйэ отчуотун отчуотта истэрэр Антонина Павлова дьону кытта биир тыын буоларын, сатабылын эмиэ этэр.

Кини иитэр-үөрэтэр үлэтэ киэҥ эргимтэлээх. Ол түһүүтэ сибиэнэн кэпсэлэ. Концепцията, сорук сиэттэ. Ону тэһиннэн иитэр-үөрэтэр үлэ суруйа бэйэлэрин бэтэрээнэн 20-25 мунуутаттан ураты ыытыллар тус оройуоннаах учууталлар дьарыктаналлар, учууталлар киэҥ ылар. Быһата кинигэ 122 оҕо үөрэнэриттэн ыарыылаахтара 85, Чурапчы сайылыктарыгар 35 баар. Кинилэр, холобур, улуус кинигэр 20 учууталлара үөрэтэриттэн, аттестацияны бараннар, 9 түһүүтэ, 9 бастакы, 4 иккис категориялаахтар. Бастыҥ учууталлар оскуолаҕа чинэ билиини биэрэргэ утумнаахтык үлэлииллэр. Ол курдук үөрэнээччилэр сайыны күнүскү оскуолаҕа үөрэнэр, сэлэтыылааххатарыттан хаалсыбаттар.

Учууталлар дефектологическай үөрэхтэрэ суоҕунан буолуннара. тэһиннэри кэлин үрдэттилэр сыллартан араас литературалары хасыһаллар, инни бэйэлэрэ тэһиннэр семинардарыгар научнай-практическай конференцияларыгар кытталлар. үөрүүлэрэ бастакы опыттарын тэрийэн, оҕо дьоҕурун туһанан сайыннарар ньымалары туттаннар. Уруоктарын тэһиннэн дьон туһа истиилэригэр хайаларыгар дьоҕурдарыгар оҕолору бииргэ түмэр араас суол дьалалары ыыталлар.

—Уһуйуох биир үлэҕэ сырыттахха, идэҕэ быһаарыы тэһиннэн инньэ. Төрөппүт кыттар бииргэ үлэлээн, оҕо дьиэтигэр сарсыардааҥҥы зарядканы, спорт биир уһуйуутун, тренажердарынан, массажердарынан дьарыктаналларын өйдөөбүт. Саҥалыы кыылларын быһыытынан бу үөрэх дьылыгар, эбии чаас суоҕунан, төрөппүт оттуктар биир куруһуоккутун ыыталын тахсыбыт. Ол түмүгүнэн эспериментиэнэ быһыытынан түмүгүрүөхтэр—диир отчуоттуур Антонина Павлова.

Дьэ, итинник уонна улахан ситиһиилээх-сатабыллаах кинилэр, улахан чочуйан, турарын ибэр дьоҕурга, ыытылар сайын кинилэр айыллыбыттан бэрилибит. Ол түһүүтэ маннык үгүстүк биэрэн ааттаан коллегалара, төрөппүттэр кинини бэлиэтээтилэр. Общественнай аттестация кыттыылаахтарын саллаллара бэйэ буолла. Ол эбэтэр директор үлэтэ этэ түмүгүн категориялары ылан, кинини уопсастыбаны оннук көмүскээн эрэллээхтик эттилэр. Ону тэһиннэн кыттыылаахтара А. П. Перевалова курдук ииппит оҕолору дьоҕурун үөрэтии-иитии кининэ тэрийбит, бараннар бастакы уонна биллэрэн да сайыннарыыларыгар атын сыллар дуйгун категориялаах директордар, учууталлар үгүстэрэ иннин тубэрэлэрэ этэн кыттыылаахтар, үөрэх управлениетын бэрэстэбиитэллэрэ бу дьыалаҕа сэмэтэрэ туруорустулар.

С. СЕМЕНОВА.

СӨҔҮРҮЙБЭТ КЫЫМЫ САХПЫТТАРА

(Бүтүүтэ. Иннэ 2 стр. көр).

үлэни дуучча рабочайдарын, бааһынайдарын комсомолуҥҥа үлэлиир бэйэлэрин балаҕастарын тилиэру бэдэрсэтии тутуулан бараллар диэн ас хоһооннаах, историяҕа киирбит телеграмма ыыталлыбыта.

Коммунистическай ячейка (үс чилиэннээх, биэс кандидаттаах, секретара Н. Д. Суорун-Руссков) салалтатынан комсомолецтар Бөтүрүүскэй улууска культурнай-массовай үлэлэрэ. Советтар бырыаннарын ыытыылы, о.д.а. үлэлэри уонна тэҥнээхтии тэрийбиттэрэ. Ити үлэлэри тэрийэн 35 интеллигент дьоннору холбообут олохтоох культурнай-сырдатар «Сырдык» общества тэрийбиттэрэ. Ити общество салайааччыларынан А. И. Крылов. Н. М. Романов (профессор) буолбуттара, саҥар баһылаан сэбиэдиссэйдэринэн Н. М. Романов, Н. Д. Винокуров, Д. С. Ефремов, И. Т. Пономарев үлэлээбиттэрэ. Ячейка секретардарын уонна кинилэр салалталарынан комсомолецтар улуус киинин, наһылыактары кэрийэ сылдьан, мастарыскай найалыылары, сурунаал үөрэтиилэрэ, дорооболохтоох тыллары суругэлэрэ, хоһооннору, сурунааллары тарҕаталлара, араас политическай кампаниялары, бэсиэдэлэри тэрийиилэрэ, олох хаалыыннаахтарын утары, культурнай олох иһин охсуһаллара.

1921 сыл күһүнүгэр Советтар быыбардарын ыытыыга кинилэр председателларинэн, секретардарынан уус бастакы комсомолецтар Н. Миронов, Н. Никонов, М. Макаров, Т. Борисов, И. Хонтанов, Н. Беляев, И. Гуляев, И. Миронов, Д. Борисов уо.д.а. талыллан ситиһиилээхтик үлэлээбиттэрэ.

20-с сыллар иккис аҥардарыгар комсомольскай үлэ дириҥ ис хоһоонноммута барбыта, олох киинэ дьыл сайдыытыгар дьиҥнээхтик сэбиэдиэскэйдэр буолбута. Сир реформата олоххо киирэн, бааһынайдар олохторо тупсубута, сүөһүлэр ахсааннара тыаны салаан бэйэлэрин түмэн ассоциация-тэрилтэлэрин хаачыйар буолбуттара, саҥа кэлбит техниканы уонна үлэҕэ культуралаахтык үлэлиир (артыаллары, колхозтары тэрийии) үлэни сорук тутуу сорукторо турбута. Сүүрбэһис сыллары комсомольскай ячейка секретардарынан Н. О. Дьячковскай, Д. Н. Аржаков, И. И. Парфенов, Н. Н. Сарпылаев, Н. М. Романов, В. П. Харитонов, С. П. Федоров, Е. П. Кривошапкин, бэрэ чилиэннэринэн Д. Н. Дьячковскай, В. С. Миронов, А. Д. Миронов, М. А. Слепцова, А. И. Винокуров, П. Т. Пономарев, Н. Н. Тарбуханов уо.д.а. үлэлээбиттэрэ. Ити сылларга улууска биллэр, кэлин айылҕа саҥардыбыт активнай комсомолецтарынан буолаллара: Д. Н. Борисов, Д. Т. Карпинцев, Е. С. Чичигинаров, Е. А. Макаров, Т. Н. Татаринов, Д. П. Поголевский, В. В. Борисов, Н. М. Макаров, Н. Д. Беляев, Н. Н. Захаров, А. Т. Миронов, Л. Е. Попов, Д. Г. Местников, П. Г. Бястинов, Р. Местников, С. Теплоухов уо.д.а.

Комсомол пионерскай тэрилтэни салайбыта. Бастакы улууска бастакы пионерскай отрядын комсомолец Д. Н. Аржаков Чурапчы оскуолатыгар 1925 сыллааххa тэрийбитэ. Этэрбит бастакы пионердарынан Н. С. Соловьев, А. П. Слепцова, С. Ф. Макаров, А. К. Захарова, Н. С. Кривошапкин, Н. К. уонна Д. С. Ядрихинскай буолбуттара, кинилэр бэйэлэрин салайааччыларынан Н. В. Ксенофонтов, В. П. Харитонов этилэр. Пионердар хара миэстэлэргэ комсомол уонна оскуола учууталларын активнай көмөлөһөөччүлэрэ буолбуттара, кинилэр бары ыччаттары үлэҕэ үөрэххэ бастыҥнарын буоларга дьулуһалларын уонна сорунуулары ситиһэллэрэ диэн.

Ленин комсомола лиһэн аатынан сулусу ассоциация 4 ордена туһаайыыр. Көччө элбэх хайҕабыллары, бырааһыаннары ордуттоох комсомол эрэ бэйэтин үлэтинэн, историяҕа кинилэр элбэх ааттаах сулус тэһиннэн илбиттэ. Маннык Саха сирин, ол иһигэр Чурапчы улууһун комсомолецтара бэйэлэрин ыллыктарын киллэрбиттэрэ.

Кини комсомольскай бибилиэтэ кинилэр мэчэтэ бастакы тэбэ суоҕа сорудахтыына комсомол мунгуруун сурук олорбута, кини историята биһиги улууска тахсыбыт кэрэ, саҥа ыытыллыбыт бастакы сорудах буолар. Ол иһин араас кэмҥэ үлэлээн ааспыт комсомолецтар сулус ыллыктарын, историяларын кини туттан туран, билэр эбээһинэстээхпит.

П. КЛАДКИН,

Эҕэрдэлиибит!

Күндү ыалбыт, кэргэммит, аҕабытын, убайбытын, «Артык» ХОЛ электригин ПОТОНЦЫН Дмитрий Дмитриевиһи үйэ аҥардаах үбүлүөйгүнэн ис сүрэхпиттэн итиитик эҕэрдэлиибит!

Дьоллоох буол, ыаллара барыгар, дьол-соргу арахпатын. Үһүн олоҕу, сылаас сыһыаны, ахсаабат тапталы баҕарабыт.

Ийэҥ, кэргэниҥ, оҕолоруҥ, быраттарыҥ, аймахтарыҥ.

x x x

Таптыыр кэргэммит, аҕабытын, убайбытын, аймахпытын, Чурапчы бөһүөлэгин олохтооҕун МИХАЙЛОВСКАЙ Андрей Андреевиһы 55 саастаах үөрүүлээх үбүлүөйүнэн эҕэрдэлиибит!

Күндү кэргэммит ахсаабат илиитин, кэҥэн, барыларыгар итии баҕа тахсыбытын таһаарабыт. Үөрүүлээх дьоруобуйаны, уһун уһуннук. дьоллоохтук олорорго баҕарабыт.

Кэргэниҥ Мавриниа, оҕолоруҥ Егор, Александр, Андрей, бииргэ төрөөбүт балтыларыҥ, бырааттарыҥ дьиэ кэргэттэрэ. аймахтарыҥ.

x x x

Күндү ыалларбытын, Дириҥ бөһүөлэгин олохтооҕун, элбэх тухары сберкасса ситимин үлэһитэ Матрена Афанасьевна ЗАХАРОВАНЫ үйэ аҥардаах үбүлүөйүнэн эҕэрдэлиибит!

Кырдьары билбэккэ, дьоһун-кэрэтиҥ ыһыктыбакка, дьоруобуйаны, дьоллоохтук олорорго баҕарабыт.

Дириҥтэн Захаровтар, Хатылыттан Чичигиновтар.

СҮТҮКТЭЭҺИННИБИТ

Петров Вячеслав Егорович ааттаах Чурапчытааҕы СПТУ-13 бүтэрбитин туһунан 1990 сыл от ыйын 5 күнүгэр бэриллибит 525087 №-дээх свидетельство сүтүүтүнэн, дьиҥэ суоҕунан ааҕыллар.

Эҕэрдэлиибит!

Күндү учууталбытын, эйэҕэс санаалаах ытыктабыллаах салайааччыбытын, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕун Мария Иустиновна ХОЮТАНОВАНЫ үһэ агардаах үбүлүөйүнэн эн сүрэхпититтэн итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит!

Эйиэхэ ытаныах дорууобуйаны, уһун дьоллоох олоҕу, үлэҕэр-хамнаскар үрдүк-үрдүк ситиһиилэри, сиргэ баар бары кэрэни баҕарабыт. Өссө да үгүс сылларга айымньылаах үлэҕинэн дьону-сэргэни үөрдэ-көтүтэ, эдэр ыччат махталын мин тур диэн алгыыбыт.

Чурапчы орто оскуолатын 1987 с. бүтэрбит выпускниктарын.

БИЛЛЭРИИЛЭР

РФ Правительствотын 2000 сыл тохсунньу ый 26 күнүнээҕи 1462-р №-дээх уурааҕар олоҕуран, Пенсионнай фондаҕа усунуос төлүүр бары тэрилтэлэр, чааһынай предпринимателлэр, бааһынай хаһаайыстыбалар 2000 сыллааҕы усунуостарын 2001 сыл тохсунньу 16 күнүгэр диэри Пенсионнай фонд страховой усунуоһун счетугар киллэрэн биллэрэбит. Счет №-рэ 40401810700001010001 РКЦ с. Чурапча БИК 049835000 ИНН 1435057043 «Средства пенсионного фонда».

Тохсунньу 16 күнүгэр диэри киирбит харчы 2000 сыллааҕы усунуос суотугар ааҕыллар.

Счеттан уһуллан бары тохсунньу 16 күнүгэр диэри киирбэтэх харчы Пенсионнай фондаҕа 2000 сыллааҕы усунуоһу төлөөһүнүгэр аахсыллыбат, хачет налоговай органынан оҥоһуллар.

Харчы киирбитин чуолкайдык учуоттуур сыалтан усунуос харчыта тохсунньу 16 күнүгэр диэри Пенсионнай фондаҕа ыытылларын өссө төгүл биллэрэбит.

* * *

Бары тэрилтэлэр, чааһынай предпринимателлэр, бааһынай хаһаайыстыбалар исполлэригэр!

2000 сыллааҕы индивидуальнай сибидиэнньэлэри хомуйуу 2001 сыл бастакы кварталыгар буолуохтаах. 2001 сыллааҕы сибидиэнньэлэр көрдөрүүнэ хомуллаллар. Чурапчытааҕы пенсионнай фонд страховой усунуоһу хомуйар отделыттан кэлэн саҥа протоколлаах анкеталары ылаҕытыгар.

Мунаарар боппуруостаргытын 41-469 телефонунан билиҥ.

Чурапчытааҕы пенсионнай управление.

МАХТАНАБЫТ

Баһыма эбэр сааскытыгар улуустааҕы дьиэ-уот коммунальнай хаһаайыстыба управлениетыгар эр сылларга араас үлэҕэ үлэлээн баран пенсияҕа тахсар сөрөбүт.

Улаатыбыт тэрилтэбитин олус үтүөйдэк саныыбыт. Тэрилтэбит салайааччылара ветераннарбын умнуута көмөлөрбөккө, оруу кыһалҕа, үөрэ-көтүтэ сылдьыаларыттан биһиги, кырдьаҕас дьон, үөрэбит.

2000 сылга биһиэхэ массыына оттук мэйиини киллэстүлэр, Кырдьаҕастар куннэрэнэн биһиэхэ ниул хаһаайыстыба профком председателэ Н. П. Хоютанова бэйэтэнэн аҕалан үөрдэ-көтүттэ.

Хаһан баҕарар улаабыт тэрилтэлээх кэһиҥ олоҥстон бэрбэт эбит. Ыһыахха, кырдьаҕастар улааахамнаҕын кыайбат буолан олорор дьиэтэ, бу кырдьаҕастар кыһамньытытан уурарыт аһаҕас тэрилтэбит начальнига В. И. Новгородова, отдел начальнига П. Л. Пономарева, Н. Н. Хоютанова ис сүрэхтэн улахан махталбытын тиэрдэбит.

Куннутүк санаыр тэрилтэбит бары үлэһиттэригэр бүтэр эрэр 2000 сыла үлэҕэ ситиһиилээх түмүктүүгүтүгэр баҕарабыт уонна кэлэр эбэр 21-с үйэҕэ бука барыгытын итиитик, истиҥник эҕэрдэлиибит, саҥа үйэҕэ саҥа үрдүк ситиһиилэри, үтүө дорууобуйаны, олоххутугар дьолу-соргуну баҕарабыт!

Сэрии, үлэ ветераннара В. Макаров, М. Шестакова, тыыл, үлэ ветераннара П. Дьячковскай, А. Ноговицын, Д. Филиппов, Р. Седулова, П. Гуляев, П. Карсанов, Н. Оконешникова, М. Ильина, С. Карпов, И. Захаров.

ҮӨРЭХХЭ ЫҤЫРАБЫТ!

Смоленскай куоракка алмааһы кырыылааччы идэтигэр ахсын мэйдээх телебүргэ суох үөрэххэ 18—30 саастаах ыччаттары түмэрдиибит. Үөрэх 2001 сыл тохсунньу ый 15 күнүгэр бараллар.

Үөрэнээх баҕалаахтар туруоннан Чурапчытааҕы алмааһы кырыылыыр завод администрациятыгар кэлэн кэпсэтэриэххит. Аадырыһыт: Чурапчы сэл., Ньыдьыйа, 1. Тел. 41-954.

Завод администрацията.

УОТТАН СЭРЭҔИ КҮҮҺҮРДҮӨХХЭ!

Республикаҕа үрдүнэн бу дьыл 11 ыйыгар 2331 баһаар түбэлтэтэ тирэстэ. Уонна 98 киһи, ол иһигэр 16 оҕо былдьанна.

Сотору кэминэ ытыллыбыт «Олорор дьиэ», «Вихрь-антитеррор» операциялар хамыыһыйата дьон олорор уон икки квартиралаах уопсайдара, чааһынай дьиэлэр, котельнайдар уонна тэрилтэлэр баһаарыыһай туруктара бэрэбиэркэлэннэ. Онно Чурапчы сэл. Ленин уул. 16, 18, 20 №№-дээх дьиэлэр, Трактовай уул. 38 №-дээх, Колхознай уул. турар уопсайдар дьиэлэх туруктаахтара иһиллэннэ. Улууспут балыыһатын салгын котельнай штукатуркэта суох, уонна бүрүллүүтэ оттула турар уопсайдар чуолкайдык суолларыгар баллыгынна. Лесхоз кочегарга Дьячковскай Е. Н. үүтэн килиэп ариыгар иһиттэн туругтаах сылдьар түгэннэр. Ити курдук оттула турар котлу баһаарга улахан кыах кыахтаахтар кыһа балаҕаннар, баһаарыыһай бырааһаҕа олоҕуран. «Арктика» ХОО кочегарга Догуваев М. Г., улууспатааҕы дьиэ-уот, коммунальнай хаһаайыстыба управлениетын кочегарыгар Эверстов А. А., Кириллов С. С. административнай ыстарааптаары туттулар.

Кварталларга уонна олорор дьиэлэр туруктарын бэрэбиэркэлээһинигэр 48 гражданнарга бэрэскуэ аахырдылар. Үгүс дьоннор бэйэ отоһууга предохранителлэах аапроахтар. Ол уонна догуруускуну малдьаҕын, наалыннытан тулуйбакка, баһаар тахсар түбэлтэтин уостатар.

Аҕыйах хонугунан Саҥа Дьыл үөрүүлээх бырааһынньыга буолуоҕа. Ону көрсө араас уоттаах гирляндалар, фейерверктэр, эстэр пиротехническэй оонньуурдар атыылаахтара. Онно сибилиэттэн маҕаһыыннарга, рыноктарга пиротехническэй оонньуурдар сертификата суох атыыламматын бобуулары сырытабыт. Тэрилтэлэргэ, уһуйааннарга, оскуолаларга ахтыы туруоруллубутунан уоттан быһыыныр отрядтар инспекциятын кэлэн кэллэн үлэлиир. Улууска суох тэрилтэлэр олорон туруоруллубута бобуллар. Бэрэбиэркэ кэнниттэн тутуллубуттар эппиэтин тарыалаахтарын сааттэбит.

Елканы туруоруулуга маннык быраабылалары тутуһаргытыгар:

—етиэ турбут сирэ икки ипэтэ оттоох эвакуация соҕотох аһыылаах буолуохтаах;

—елка тиэрэһэр атахха салла оргуутунан туруохтаах;

—штора, торбэһиэннэр, паартыҕыдар сиэнтин дьарыта 2 метр тэйиччи буолуохтаахтар;

—елканы тургэнник умайар матырыйааллардыыр, бартатанан, мутукалыы оонньуурдарынан симэммит буоллар;

—елканы электро-уотунан киэргэтиилэр дьиэни килиэп иһигэр 12 вольтан таһаарыахтаах;

—дьиэттэн тахсар лаампа сабыйда буулар кэмнэригэр хомуллахтаах аһаҕас туруохтаахтар;

—дьиэни буолар сиригэр икки иһиттэн отсоҕо суох эпидемиялаах, баһаарга бэстилиэнин туттуллар тэгиллэр, хабыр тэһээнэ покрывало баар буолуохтаах.

Дьыбар буолар сиригэр баһаартан сэрэхтээх буолуугу ирдиэбин тэрилтэ салайааччытыгар.

А. ХРИСТОФОРОВ,
Чурапчытааҕы уоттан быһыыныр отрядын инспектора, кс сулууспа ст. лейтенана.

АТЫЫЛЫЫБЫТ

Чурапчы сэлиэнньэтин «Заречнай» микрорайонугар кэһэбит (сговорным). Куула—350 солк. Кэһэрүүнэн телефонунан аахсыы биллэн.

Аадырыһыт: Октябрьскай уул. 15 №-рэ. Тел. 41-636, 42-334.

Арыылаах наһаллоҕан олохтооҕо **ВАРАШКОВ Аркадий Кангириевич** эр сааһыгар уһун ыарыыттан ыксатын хараан кутурҕаныгар тиэрдэллэр:

—Ийэтигэр, убайдарыгар, бииргэр, ииниилэригэр дьиэ кэргэттэригэр Арыылаах олохтооҕо дьолбатата, олохтоох орто оскуола, уһуйаан коллективтара.

—Ыраата Аркадий Кангириевич өлбүтүнэн Варашков Григорий Кангириевичкэ, бары чугас дьонугар, аймахтарыгар Чурапчыттан Алексеевтар, Макаровтар, Дьокуускайтан Алексеевтар, Томпоттон Колодезниковтар.

—«Саха бүттэ» общество председателэгэр Варашков Григорий Кангириевичкэ быраата Аркадий өлбүтүнэн улуустааҕы ыйыт хорсуннуйарбыт ассоциацията.

Күндү ийэбит, эбэбит, хос эбэбит, тыыл, үлэ ветерана, Бахсы олохтооҕо

СЛЕПЦОВА Екатерина Филипповна

ахсынньы 15 күнүгэр олоҕо мэлдьи өлбүтүн, дириҥник курутуйан туран, аймахтарыгар, табаарыстарыгар, билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, кутуоттара, сиэннэрэ, хос сиэннэрэ.

Кутурҕаннарбыт тиэрдэллэр:

—Эдьиийдэрэ Слепцова Екатерина Филипповна олоҕо мэлдьи өлбүтүнэн кыргыттарын Сорокоумова Екатерина Петровнаҕа, Березкина Анна Константиновнаҕа, кутуоттарыгар, сиэннэригэр, бары чугас аймахтарыгар Чыаппараттан Слепцовтар, сиэннэрэ Местниковтар, Чурапчыттан Слепцовтар, Порядинтар уонна кыыһытар оҕолоро.

—Кыыһыгар Сорокоумова Екатерина Петровнаҕа, кутуоттугар Петр Петровичка, сиэннэригэр Алешаҕа, Димаҕа Чурапчыттан эр киһи бииргэ үлэлээбит табаарыстара Михайловтар, Борисовтар, Макаровтар.

—Кун-нуубэ ийэтэ Екатерина Филипповна өлбүтүнэн Чурапчы сэлиэнньэтигэр «Маргаритка» гастрономун бииргэ үлэлиир дьүөгэлэригэр Сорокоумова Екатерина Петровнаҕа дириҥ аһыытын үллэстэн, бииргэ үлэлиир дьүөгэлэрэ.

Күндү ийэбит, эбэбит, хоту кэһэрүүлээх кыттыылаага, тыыл, үлэ ветерана, Чурапчы сэлиэнньэтин олохтооҕо

МЕСТНИКОВА Анна Егоровна

уһун ыарахан ыарыыттан ахсынньы ый 17 күнүгэр 74 сааһыгар күн сириттэн барбытын, дириҥник курутуйан туран, аймахтарыгар, чугастарыгар, билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Уола, кыргыттара, балта, кийиитэ, кутуоттара, сиэннэрэ, тутуура Николай Маркович Кондаков уонна кини дьиэ кэргэнэ.

Кутурҕаннарын тиэрдэллэр:

—Күндү ийэбит Местникова Анна Егоровна олохтон туораабытынан оҕолоругар Кенаҕа, Наталияҕа, Любаҕа, Мартаҕа уонна кинилэр дьиэ кэргэттэригэр, көр сутуктэрин аһыытын тэҥҥэ үллэстэн, Игнатьевтар, Захаровтар, Марковтар Ксенофонтовтар. Верхневилюйскайтан ньиэннэр.

[illegible]

—Күндү ийэтэ Анна Егоровна өлбүтүнэн бииргэ үлэһиттэригэр, станционнай заведующай Ульяновская Марта Иннокентьевнаҕа уонна кини дьиэ кэргэттэригэр «Сахателеком» ГП Чурапчытааҕы филиалын администрацията, профкома.

[illegible]

—Уһун сылларга доруобуйа харыстабылыгар үлэлээбит ветераннара Местникова Анна Егоровна өлбүтүнэн кыыһыгар, суһал көмө фельдшеригэр Местникова Наталья Иннокентьевнаҕа, оҕолоругар, сиэннэригэр, чугас аймахтарыгар улуустааҕы киин балыыһа администрацията, профкома, коллектива, суһал көмө отделениетын, түбүлсиэлээр коллективтара.

—Тыыл, үлэ ветерана, хоту кэһэрүүлээх кыттыылааҕа Местникова Анна Егоровна өлбүтүнэн уолугар, кыргыттарыгар, кийиитигэр, кутуоттарыгар, сиэннэригэр аһыы аналлара.

—Күндү эдьиийдэрэ, балта Местникова Анна Егоровна өлбүтүнэн оҕолоругар, сиэннэригэр Потаповтар, Захаровтар, кырдьаҕас эдьиийэ Володина Васильевна Николаева.

Күндү ийэбит, эбэбит, Хатылы олохтооҕо Дьокуускай куорат олохтооҕо, тыыл, үлэ ветерана, хоту кэһэрүүлээх кыттыылааҕа

СИБИРЯКОВА Анна Алексеевна

ахсынньы ый 19 күнүгэр 80-с сааһыгар олоҕуттан күн сириттэн барбытын, дириҥник курутуйан туран, аймахтарыгар, уолаттарыгар, билэр дьонугар иһитиннэрэбит.

Чурапчыттан, Хатылыттан, Дьокуускайтан.

Оҕолоро, сиэннэрэ.

Редактор С. Г. ПОПОВ

НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 дом. Телефоны: редактор — 41-332, отделы — 41-265.

Учредители (соучредители) газеты — Редакция, Администрация улуса, Правительство Республики (Саха Якутия). Газета выходит на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.

Индекс газеты 54007

Автор суруйар ыстатыйа санаата редакция санаатынан сөп түбэһиэн буолбатах. Суруйуу ыстатыйалар киириитэ бэйэлэригэр баар буоларын биллэрэр.

Чурапчинская улусная типография. Национальной издательско-полиграфической компании «Сахаполиграфиздат».

ЗАКАЗ № 145. Подписано в печать 19. 12. 2000 г. ТИРАЖ 2000.